

**EUROPEAN CULTURAL POLICY OF SOCIOCULTURAL SPACE
MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF CULTURAL
HERITAGE PRESERVATION**

**ЄВРОПЕЙСЬКА КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА УПРАВЛІННЯ
СОЦІОКУЛЬТУРНИМ ПРОСТОРОМ У КОНТЕКСТІ
ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ**

Shostak V. M. Шостак В. М.

*Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Cultural Studies
Lesia Ukrainka Volyn
National University
Lutsk, Ukraine*

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри культурології
Волинський національний університет
імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Культурна політика ЄС має духовний та економічний виміри. Вона торкається як ортодоксальних – мова, національна свідомість, культурна ідентичність, так і сучасно-ситуативних культурологічних ідеалів – «культури урядування» (державного управління та інституційного забезпечення функціонування соціальних інституцій), радіо та телебачення ЄС (інформаційно-телекомунікаційна культура) та охорони прав інтелектуальної власності на винаходи, наукові розробки, твори літератури, музики та архітектури [1, с. 123].

К. К. Патель вводить поняття «Європейського культурного капіталу» як детермінуючого елемента культурологічної інтеграції 27 країн-членів ЄС у єдину культурно-інформаційну площину. Досліджуючи культурологічні центри розвитку ЄС як духовно-херітажного об'єднання держав, автор розділяє терміни «культурна політика» та «культурне управління», де першим є наративи управління херітажними надбаннями державними органами, а другим – власне специфічне спрямування (координація) даного управління культурними інституціями країн-членів ЄС [2, с. 48].

Єврокомісія розглядає культурну політику ЄС крізь призму єдності її складових частин (елементів–піднапрямків) : так, на період 2019–2024 р. (т. зв. Програма ЄК 2019-2024) ними було визначено екологічну стабільність (аспект – реалізація Зеленого пакту для Європи 2019 р.); цифровий розвиток держав-членів ЄС (концепція-програма «Європа, придатна для цифрової ери»); соціально-просперетивну ідеологію (аспект фінансово-бюджетної стабільності ЄС як економічного союзу держав-членів); розвиток геополітичної ідеології (концепція «Сильніша

Європа у світі»); риторику соціальної рівності (концепція «Просування способу життя ЄС»); демократичний рух ЄС (напрямок «Новий поштовх для демократії ЄС) [3].

Перша складова Програми ЄК 2019-2024 р. включає в себе забезпечення кліматичної нейтральності ЄС шляхом виконання положень Зеленого пакту для Європи 2019 р. (European Green Deal 2019), за яким до 2050 р. ЄС має амбіційно-програмні передумови для отримання статусу «кліматично нейтрального континенту».

До другої складової, генерованої Програмою ЄК 2019-2024 р. віднесено експансіювання цифрового розвитку країн-членів ЄС (включно із діджиталізацією та інформатизацією). Концепція-програма «Європа, придатна для цифрової ери» розподіляється на два піднапрямки – «Цифрове десятиліття Європи» та «Створення цифрового майбутнього Європи», метою яких є стимулювання бізнесу та населення до опанування цифрових компетентностей та створення людиноцентристського, сталого та розвиткового «цифрового майбутнього», а також – розвиток технологій ЄС відповідно ситуативних потреб та вимог населення.

Соціально-просперетивна ідеологія як підсистемний елемент культурологічної політики ЄС являє собою комплекс засобів, методів та принципів, що забезпечують функціонування ринкової економіки держав-членів Союзу. Остання, за риторикою ЄС, – шлях подолання бідності та соціальної нерівності, відтак, пріоритетом Єврокомісії є забезпечення сприятливого бізнес-інвестиційного клімату малих та середніх підприємств (МСП) задля «капіталізації» фінансової стабільності людського ресурсу (як розумово-демократичної, культурологічної надбудови). Інституційне забезпечення ідей соціально-ідеологічного благоденства в ЄС забезпечується роботою Економічного і валютного Союзу (Economic and Monetary Union).

Складова геополітичних наративів ЄС на міжнародній та загальносвітовій аренах розкривається через концепцію «Сильніша Європа у світі». Мета даної ініціативи Єврокомісії – глобалізація ролі ЄС як «політичного гравця», просування кліматичних, трудових та демократичних стандартів ЄС як уніфікованого культурологічно-політичного утворення.

Підсистемна складова соціально-рівнісних підходів ЄС як чинника культурологічної стандартизації передбачає закріплення цінностей справедливості, правового верховенства, гуманізму як критеріальних стандартів надання ЄС статусу політико-економічного «союзу спільних цінностей». Верховенство права визначається Єврокомісією як засадничий правовий та культурний пласт водночас.

Заключним елементом Програми ЄК 2019-2024 р. є демократизація ЄС як вільного об'єднання держав-членів. Культурний аспект даного процесу передбачає активну участь інституцій громадянського суспільства у виборчому процесі та аспектах персонального

представництва (індивідуального волевиявлення) у двосторонніх відносинах із органами влади місцевого та загальносоюзного рівнів ЄС. Концепт передбачає посилене співробітництво Єврокомісії та Європарламенту задля забезпечення природних та позитивних прав громадян ЄС, а також – прав та свобод останніх як субелементу європейського культурного середовища.

Єврокомісія визначає культурний простір ЄС як сукупність образотворчих, мистецьких та послугових наративів, що мають символіко-антропологічне значення та визначають ціннісно-традиційні орієнтації держав-членів ЄС. Рушієм означених тенденцій у Документі визначено глобалізовано-культурний обмін, що забезпечується свободою пересування як одним із основоположних принципів Договору про заснування Європейської спільноти (Treaty on the Functioning of the EU, 2009). До інших стандартів культурної політики ЄС, окреслених у Європейському порядку денному щодо культури 2007 р., можемо віднести сприяння культурним обмінам та транскордонному діалогу; екстраполяцію культурної діяльності та формування попиту на культурні блага; впровадження комунікативно-цифрових підсегментів споживання «культурного контенту»; врахування ідей глобалізації та інформатизації; акцент на створення міжкультурного, взаємодоповнюючого суспільства.

Новий Європейський порядок денний щодо культури 2018 р. (New European Agenda for Culture 2018) визначає правову основу генерації культуролого-політичних змін ЄС : продукування миру, свободи, європейських цінностей – включно із культурними) та обов'язок ЄС «сприяти культуризації держав-членів з повагою до їх національної та релігійної ідентичності та лейтмотивом охорони спільної культурної спадщини». Нормативні документи визначають засади діяльності Союзу щодо забезпечення «культурного здоров'я», серед яких – експансія культурно-історичних надбань європейських народностей; охорона культурної спадщини загальносвітового значення; проведення некомерційних культурних обмінів; свобода літературної та художньої творчості як складник культурного самовираження автора та правового забезпечення інтелектуальної продукції на теренах ЄС.

Логічним виглядає впровадження трьох стратегічних цілей Нового європейського порядку денного щодо культури 2018 р., визначених у Розділі 4 Документу. Відповідно п. 4.1 Порядку, перший об'єкт (ціль) – «соціальний вимір» – включає інтенсифікацію культурного співробітництва для реалізації ідей соціальної рівності та добробуту, а також – популяризацію культурної спадщини ЄС як «спільного ресурсу», що продукує спільні цінності, спільні історичні свободи та покликаний стандартизувати «вимір європейської ідентичності». Згідно п. 4.2 Порядку, другим об'єктом (ціллю) є «економічний вимір» – як підтримка культурно-освітньої та інформаційно-інноваційної творчості, мистецько-культурного та творчо-мисленневого процесів (включно із цифровим, підприємницьким та секторально-культурним розвитком

населення), кінцевим результатом яких визначено «наповнення фінансової екосистеми ЄС». Наостанок, п. 4.3 Розділу 4 визначає «зовнішні виміри» культурної політики ЄС, як-от соціально-економічний (культура як чинник сталого розвитку соціуму) та міжкультурно-діалоговий (співпраця у сфері культурної спадщини) аспекти розвитку галузі.

Робочий документ Єврокомісії «Європейський порядок денний культури в глобалізованому світі» [4] (European agenda for culture in a globalizing world, далі – Документ) передбачає позиціонування культури фундаментальним елементом персоніфікованого розвитку та джерелом задоволення суспільно-соціальних потреб на кшталт приватного життя, фінансових потреб, сатисфакції від зайнятості (роботи) та впровадження балансу між даними елементами. Іншими стратегічно-цільовими основами Документу є підтримання культурологічного розмаїття та відповідь на глобалізацію (переважно, шляхом налагодження шляхів культурної співпраці між країнами-членами ЄС) із використанням туристського потенціалу Союзу як джерела фінансово-економічного збагачення.

Мова визначається Єврокомісією «прямим вираженням культури», заснованим на повазі до особистості, відкритості до інших культур, мовно-культурної толерантності та культурологічної солідарності (себе визнання культурних цінностей один одної усіма країнами-членами ЄС).

Єврокомісією створено Робочий план у галузі культури на 2019-2022 р. (Work Plan for Culture 2019-2022, далі – Робочий план 2019-2022) [5]. Визначено шість концептуально-розвиткових тенденцій: культурно-херітажна послідовність (стійкість); культурна єдність; формування «екосистеми» культурної підтримки митців, творців та культурно-поєднаних осіб ЄС; запровадження ідей гендерної рівності; генерація та стандартизація міжнародних культурних зв'язків; визнання культури «рушієм сталого розвитку».

З 2019 р. в ЄС працює Комісія з питань культурної спадщини, що надає рекомендаційно-перспективні висновки щодо розвитку культурно-херітажної свідомості країн-членів Союзу. До його складу входять власне держави-члени ЄС, асоційовані країни, організації громадянського суспільства, міжнародні культурні організації та профільні (галузеві) інституції (установи) ЄС. Юридичне унормування комплексу вищеокресленої діяльності відбувається шляхом реалізації (дотримання) положень Європейського плану дій щодо культурної спадщини 2018 р. (European Framework for Action on Cultural Heritage), що передбачає створення «інклюзивного культурного середовища» ЄС на засадах цілісної інтеграції, доказової політики та врахування позицій зацікавлених сторін [6, с. 73].

У контексті ситуативно-законодавчої політики ЄС щодо пропагування сталого культурно-херітажного простору варто згадати ініціативу Єврокомісії із пропозицією Європейської рамкової програми

дій щодо культурної спадщини від 2018 р. (European Framework for action on cultural heritage 2018) [3], якою пропонувалося «забезпечити вплив відповідальних культурних інституцій ЄС на соціально-громадянський діалог суспільства та держави» у питаннях історико-духовного співробітництва.

Література:

1. Lahdesmaki, T. et al. Creating and Governing Cultural Heritage in the European Union. – Routledge, 2021. – 300 p.

2. Menger, P. – M. et al. European cultural policies and the «creative industries» turn. – Handbook of Research on Creativity, Edward Elgar, 2013. – № 32. – 20 p.

3. Council conclusion on the Work Plan for Culture 2019-2022 ST/14984/2018/INIT from 21.12.2018. EurLex. URL: [https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52018XG1221\(01\)](https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52018XG1221(01))

4. EC staff working document – Accompanying to the Communication from the EC to the EP, the European Council, the EESC and CoR on a European Agenda for Culture in a globalizing world SEC/2007/0570 from 10.05.2007. EurLex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1598955769302&uri=CELEX:52007SC0570>

5. Communication from the EC to the EP, the European Council, the EESC and CoR A Union of Equality : Gender Equality Strategy 2020-2025 COM/2020/152 final. EurLex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152>

6. Littoz-Monnet, A. The European Union and culture. – Manchester University Press, 2007. – 189 p.